

FLATTIVIESTI

SÄHKÖINEN KOOSTE FLATTIVIESTISSÄ AIEMMIN JULKAISTUISTA TOKO-ARTIKKELEISTA / MARIANNE FORSELL

KESÄN TOKO-EXTRA 2021

AJATUKSIA TOKOSTA 1

© Marianne Forsell

Minulta pyydettiin TOKO-aiheista juttusarjaa Flattiviestiin ja ajattelin aloittaa siitä, mitä itse ajattelen tokon pohjimmiltaan olevan. Ajatuksia, treenitapoja ja koulutustyylejähän on lukuisia, ja monella eri tavalla voidaan päästä samaan päämäärään. Tässä muutamia minun ajatuksia tokosta ja tavastani treenata koiria.

Monesti tokosta on muodostunut monille sellainen ajatus, että se perustuu ainoastaan liikkeiden opettamiseen ja suorittamiseen. Siinä piilee vain pieni osa totuudesta. Toko perustuu kyllä sääntöihin ja kokeessa koirat suorittavat liikkeitä mahdollisimman virheettömästi ja hyvällä asenteella. Tokoliikkeitä ovat esimerkiksi: paikallaolo, seuraaminen, nouto, kaukokäskyt, merkin kiertäminen, liikkeestä seisominen, istuminen ja maahanmeno, ruutuun lähettäminen ja useita muita. Ylemmissä luokissa on yhdistelty alempien luokkien liikkeitä yhteen isommiksi kokonaisuuksiksi.

Liikkeiden opettamisen sijaan toko on kuitenkin suurelta osin koiran motivaation

rakentamista sekä mielentilan ja vireen hallintaa. Lisäksi, niin kuin muissakin lajeissa, onnistuminen tokossakin perustuu pitkälti ohjaajan ja koiran väliseen suhteeseen ja yhteistyöhön. Toko eroaa rodunomaisista lajeista siinä, että koiran motivaatio tokoon ei kumpua koirasta itsestään, kuten työskentelynto metsästyksessä ja nomessa, joissa koira toimii vieteillään. Tokossa motivaatio ja työskentelyasenne etenkin noutajalle on yleensä opetettava. Tokossa ihannesuoritukseen kuuluu se, että liikkeet pitäisi suorittaa alusta loppuun maksimiteholla, joka koirasta on saatavissa irti. Esimerkkinä nouto: Nomessa toivotaan, että koira löytää ja saa talteen riistat mahdollisimman nopeasti ja palauttaa ne ohjaajalle ripeästi ilman sen tarkempia kriteereitä. Tokossa taas toivotaan, että koira juoksee täysillä kymmenen metrinkin matkan kapulalle, nappaa kapulan kääntyen vauhdissa ja myös palauttaa kapulan täydellä vauhdilla laukaten ohjaajan sivulle/eteen saakka istuen lopussa nopeasti. Lisäksi koiran paikka sivulla on tarkasti määritelty ja kapulaa tulee pitää vakaasti.

MIELIKUVAT

Ajattelen tokon rakentuvan pitkälti mielikuvista. Ensimmäiseksi ohjaajalla pitäisi olla mielikuva siitä, millaiseksi haluaa koiran rakentaa. Ilman omaa ajatusta siitä mitä haluaa, on vaikea kouluttaa koiraa. Kaikki treenaaminen pitäisi pohjimmiltaan perustua siihen, mitä itse pitää tärkeänä. Tokossa arvostelu perustuu sääntöihin, mutta silti erityyppisillä suorituksilla voi kuitenkin saada hieman erilaisia arvosanoja tuomarista riippuen. Loppujen lopuksi pisteillä ei pitäisi olla niin suurta painoarvoa, vaan sillä miten hyvin pystyy kehittämään koiraa kohti sitä, mistä itse pitää ja mitä arvostaa. On erilaisia ajatuksia siitä, millaiselta haluaisi oman koiran työskentelyn näyttävän: esimerkiksi toinen tavoittelee koiraa, joka on varma suorittaja, työskentelee riittävällä tasaisella vauhdilla ja tekee hyvin harvoin virheitä. Toinen arvostaa koiraa, joka tekee kaiken aivan täysillä, jolloin joskus voidaan mennä vähän ”veitsenterälläkin” ja kolmas haluaa jotain siltä väliltä. Omaan ihannesuoritukseen pyrkiminen ja sen saavuttaminen pitäisi merkitä eniten.

KOKEMUKSET

Sen lisäksi, että koiralle opetetaan tokoliikkeet teknisesti, pitäisi koiralle tarjota kokemuksia ja pohtia sitä, millaisia mielikuvia koiralle haluaa erilaisista kokemuksista luoda. Alla joitakin esimerkkejä:

- Treenipaikat: treenikentät, hallit jne. Eriytyisesti nuoren koiran kanssa treenit onnistumisten kautta ja paljon palkaten. Välillä treenipaikoissa voidaan käydä ainoastaan syömässä tai leikkimässä.

- Ihmiset, aplodit, äänet, säät, muut häiriöt ovat positiivisia asioita. Erilaiset koesuoritukseen vaikuttavat asiat on kohdattava aina treeneissä, eikä ensimmäistä kertaa kokeessa! (esimerkiksi yleisö, tuomari ja liikkeenohjaaja kehässä, erilaiset äänet, treenaaminen kaatosateessa jne.)

- Uudessa paikassa treenit onnistuvat aina ja haasteet kohdataan tutussa ympäristössä. Etenkin nuoren koiran kanssa olisi tärkeää, että treenattaessa uusissa paikoissa treenit ovat helppoja ja koira onnistuu uusissa paikoissa niin hyvin kuin mahdollista. Pikkuhiljaa koiran itseluottamus kasvaa uusia tilanteita kohtaan. Myöhemmin koira kohtaa koetilanteet hyvällä itseluottamuksella, kun takana on paljon onnistuneita treenejä erilaisissa paikoissa. Tällöin koira voi kokeessa ajatella, että tämä on helppoa esimerkiksi ohjaajan jännittämisestä huolimatta. Jos taas treenaa aina paljon tutuissa paikoissa ilman suurempia häiriötekijöitä tai muuttuvia elementtejä ja kohtaa haasteita vain kokeissa, voi kokeista vähitellen muodostua koiralle juuri sellainen mielikuva, jota ei haluta – kokeissa työskentely on vaikeaa ja kovinkin erilaista kuin tutussa ympäristössä treenaaminen. Tällöin koirasta voi tulla epävarma/hidas/keskitymätön.

ASENNE JA MOTIVAATIO

Monissa asioissa ensin asenteen opettaminen ja sitten tekniikka, esimerkiksi:

- Nouto: ensin vauhti ja asenne, sitten pidon ja luovutusasennon opettaminen
- Ruutu: palkka pitkään ruudussa => halu löytää ruutu ja motivaatio juosta täysillä ruutuun => myöhemmin ruudun paikan opettaminen
- Luoksetulo: ensin vauhti, ilman alun paikallaoloa ja lopun sivulletuloa => myöhemmin yhdistetään erikseen opetetut palat yhteen liikkeeksi
- Poikkeuksena mm. paikallaolo, kaukokäsky

TEKNISET YKSITYISKOHDAT

Mieti, mitä teknisiä asioita voit ensin opettaa ja myös ylläpitää kotona, jolloin kentällä on

© Senni Husso

Liikkeiden opettamisen sijaan toko on kuitenkin suurelta osin koiran motivaation rakentamista sekä mielentilan ja vireen hallintaa. Lisäksi, niin kuin muissakin lajeissa, onnistuminen tokossakin perustuu pitkälti ohjaajan ja koiran väliseen suhteeseen ja yhteistyöhön.

mahdollisuus keskittyä enemmän lyhyisiin intensiivisiin treeneihin. Perustottelevaisuuskoulutus alkaa kotona ja arjesta. Monet asiat, kuten kaukokäskyt, kapulan pito, seuraamisen kontaktiharjoitukset, paikallaolon alkeet jne. on hyvä aloittaa kotona.

MUIDEN IHMISTEN JA KOIRIEN MERKITYKSETTÖMYYS

Itse ajattelen, että haluaisin muiden ihmisten ja koirien olevan merkityksettömiä koiralle treenitilanteissa. Tähän on mahdollisuus vaikuttaa mm. sillä, että tarjoaa erityisesti

pennulle ja nuorelle koiralle paljon yhdessäoloa vain kahdestaan ohjaajan kanssa, koirat kun leimaantuvat helposti esimerkiksi oman lauman muihin koiriin. Myös sitä kannattaa pohtia, saako koira leikkiä muiden koirien kanssa ennen/jälkeen treenien, vai pitäisikö ohjaajan olla koiralle se paras leikkikaveri?

Näihin ylläoleviin teemoihin tiivistyy tokon kouluttaminen minun ajatuksissani. Juttusarja jatkuu seuraavassa Flattiviestissä.

Marianne

AJATUKSIA TOKOSTA 2

Ajatuksia TOKOsta ensimmäisessä osassa kerroin omasta ajattelutavastani treenata TOKOa. Tässä toisessa osassa keskitytään edelleenkin hieman syvemmälle kuin TOKO-liikkeiden opettamiseen – asioihin, jotka kokonaisuuden kannalta ovat tärkeitä ja joita täytyy ylläpitää koiran iästä, tasosta ja luokasta riippumatta.

SOSIAALINEN PALKKA

Sosiaalisella palkalla tarkoitetaan ohjaajan kehuja ja aitoa tyytyväisyyttä koiraan. Sen merkitystä ei ehkä voi liiaksi korostaa. Niin monissa arjen tilanteissa kuin myöhemmin esimerkiksi koetilanteissa ohjaajalla ei ole käytössään makupaloja tai leluja koiran palkitsemiseksi ja silloin ohjaajalta saadun palautteen pitäisi olla koiralle yhtä arvokasta kuin välineellinen palkka.

Tätä kannattaa aloittaa harjoittelemaan jo pennun kanssa. Pikkupennut hakeutuvat usein luonnostaankin lähelle ohjaajaa ennen kuin ne enemmän itsenäistyvät. Jos pentu hakee kontaktia ohjaajaan, kannattaa pentua kehua tästä ja lisäksi sen voi palkata aktiivisuudesta ohjaajaa kohtaan vielä makupaloin tai leikkimällä. Toisinaan voi palkita vain pelkällä kehumisella.

Ohjaaja voi herättää myös pennun huomion esimerkiksi lähtemällä peruuttamaan, ja jos pentu lähtee seuraamaan ohjaajaa kävelemällä ohjaajan edessä, voidaan tämä palkita ensin kehuin ja tämän jälkeen toisinaan myös makupaloin tai lekillä. Kehu ei tarkoita vain yksittäistä laimeaa sanaa ”Hyvä”, vaan on tärkeää olla koiraan aidosti tyytyväinen ja osoittaa se koiralle.

Ohjaajan palautteen tärkeys kannattaa pitää mielessä aina TOKOa treenatessa. Toisaalta opetettaessa teknisiä asioita makupalalla ohjaamisen ja palkkaamisen ajoitus on tärkeää, mutta aina kun vain pystyy (ts. tilanteissa, joissa koira jo osaa eikä enää tarvitse ohjaamista), niin kannattaa koira ensin kehua kunnolla ja tämän jälkeen vasta kaivaa makupalat esiin. Tällöin tulee huomaamatta vahvistaneeksi ohjaajalta saadun palautteen merkitystä.

FOKUS OHJAAJAAN JA ENERGIA

Koiraa treenatessa on mielestäni ensisijaisen tärkeää, että se on keskittynyt täysillä ohjaajaansa. Pennun kanssa se lähtee hyvin pienestä: kun harjoitellaan, pidetään treenit niin lyhyinä ja intensiivisinä, että keskittyminen, into ja energia kantaa alusta loppuun (puhutaan muutamasta minuutista). Itse ajattelen,

että varsinkin nuoren koiran kanssa TOKOa treenatessa koiran innon pitäisi treenin alussa ja lopussa olla yhtä korkealla. Tavoitteena on pyrkiä luomaan koiralle mielikuva siitä, että treenit (ja myöhemmin liikkeet) suoritetaan parhaalla mahdollisella energialla.

’Itse haluan myös osoittaa pennulle muutaman fokuksen liittyvän, TOKO-kentällä tärkeänä pitämäni säännön jo varhain: muiden ihmisten ja koirien merkitysettömyys sekä se, että kentällä ei haistella.’

Vieraat ihmiset on mahdollista lisätä häiriöksi heti, kun pentu on vähän saanut juonesta kiinni, että siltä halutaan aktiivisuutta ohjaajaa kohtaan. Samalla minulla on mahdollisuus myös kertoa, mitä en halua (minkäänlaista huomiota muihin ihmisiin). Tämänkin voi tehdä esimerkiksi peruuttamalla ja pentu kävelee kontaktissa ohjaajan edessä, muutama ihminen seisomassa jossain lähellä ja lähdetään ohittamaan niitä. Jos pentu yrittää lähteä ihmisten luo, voi sille tässä tilanteessa kertoa, että tuo ei ole sitä mitä halutaan ja kun pentu kääntää taas huomion ohjaajaansa, palkita se kunnan kehuilla, silityksin ja lisäksi makupaloin.

Samalla tavalla olen menetellyt haistelun kanssa: jos kuono painuu maahan, voi pennulle sanoa napakasti ”ei” ja kun pentu kääntää huomion ohjaajaan, voi ohjaaja kyykistyä palkkaamaan pennun. Ohjaajan mustavalkoisuus on tässä kaiken perusta.

Intensiivisen treenin kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että myös ohjaajan on heittäydettävä treeniin sataprosenttisesti. Jos odotamme koirien antavan itsestään kaikkensa, on meidän ohjaajina tehtävä myös samoin – niin treenatessa kuin kisatilanteissa. Se, millaista heittäytymistä ohjaajalta milloinkin vaaditaan, riippuu vähän koiran iästä ja osaa mistasosta. Pennun ja nuoren koiran kanssa treenaamisessa täytyy yleensä itse olla aika aktiivinen, auttaa ja ohjata koira tekemään oikein. Myöhemmin, kun koiran osaamistaso

’Intensiivisen treenin kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että myös ohjaajan on heittäydettävä treeniin sataprosenttisesti. Jos odotamme koirien antavan itsestään kaikkensa, on meidän ohjaajina tehtävä myös samoin – niin treenatessa kuin kisatilanteissa.’

ja motivaatio nousee tekemistä kohtaan, ohjaajan rooli usein muuttuu passiivisemmaksi (ei enää tarvitse innostaa koiraan niin paljoa). Heittäytyminen on enemmänkin sitä, että ohjaajan täytyy keskittyä täysillä koiraan ja yhdessä tekemiseen ja olla koko ajan tilanteen tasalla. Esimerkiksi TOKO-kokeessa liikkeiden aikana koiralle ei saa puhua ja ohjaajan täytyy olla aika eleeton, mutta silti koiran täytyy olla energinen ja työskennellä intensiivisesti. Liikkeiden välissä ohjaaja saa kyllä kehua ja kiittää koiraan.

Toki täytyy osata myös lukea omaa koiraan – toiset yksilöt tarvitsevat alusta asti keskittymis-/rauhottumistreeniä enemmän kuin toiset.

Yleisesti kuitenkin, kun miettii flattia TOKOssa ja sitä miksi keskittyminen siellä herpaantuu – löytyy syy usein siitä, että koirien motivaatio tekemistä kohtaan on liian matala. Koira voi ehtiä huomaamaan perhoset ja karpäset juostessaan ruutuun, seuraamisessa vilkuilla yleisöä tai kaukokäskyissä tarvita useamman käskyn noustakseen maasta ylös katsellessaan ja kuunnellessaan viereisessä kehässä työskentelevää koirakkoa. Usein ongelmaa lähdetään korjaamaan sillä, että ruvetaan treenaamaan rauhoittumista tai työstämään ”kurinalaisempaa” tekemistä sen sijaan, että ruvettaisiin nostamaan itsevarmuutta ja intoa tekemiseen. Jos into tekemiseen on kova ja koira aidosti odottaa ohjaajan seuraavaa käskyä ja tehtävää, silloin se ei ime ympäristöstä niin paljon häiriötä itseensä, ja fokus ja energia suuntautuvat enemmän omaan tekemiseen.

– Marianne

©Senni Husso

TOKO – PERUSASENTO

©Senni Husso

PERUSASENTO – MAAILMAN PARAS JA TURVALLISIN PAIKKA KOIRALLE

Perusasennolla tarkoitetaan sitä, että koira istuu suorassa ohjaajan vasemmalla sivulla lapa ohjaajan polven kohdalla. Asennon on oltava riittävän tiivis, mutta koira ei saisi nojata ohjaajaan. Perusasento on paikka, jonka haluaisin olevan koiralle maailman paras ja turvallisin, mutta toisaalta myös ”pääsylippu” kaikkien mukavaan tekemiseen.

TOKOSSA JOKAINEN LIIKE ALKAA JA PÄÄTTYY PERUSASENTOON

Tässä on yksi syy siihen, miksi sivulletuloon ja erityisesti halukkaaseen sellaiseen, kannattaa panostaa. Voisi ajatella, että sivulletulon ollessa lopulta ”valmis”, se näyttää siltä, että esim. koetilanteessa liikkeen alussa siihen ei tarvitse kiinnittää mitään huomiota. Se vain tapahtuu vaivatta. Koiraa ei tarvitse välttämättä käskää tulemaan sivulle ollenkaan tai ei ainakaan useammalla kuin yhdellä käskyllä, vaan koira haluaa hakeutua sivulle itse. Jos sivulletulosta muodostuu iso juttu ennen liikkeen aloittamista ja koiraa joudutaan ”kalastelemaan” sivulle, se syö energiaa ja keskittymistä myös tulevasta liikkeestä – sekä koiralta että ohjaajalta.

SIVULLETULON KRITTEERIT JA KAKSI ERILAISTA TAPAA

Sivulletulo kannattaa opettaa koiralle teknisesti varmaksi, jotta koira tietää kriteerit ja ei epävarmuuden vuoksi ole hitaampi/haluttomampi. Kriteereitä ovat mm. suoruus, riittävä tiiviyys ja oikea asenne. Paljon toistoja opetusvaiheessa, mutta kerrallaan vain sen verran, että sivulletulo säilyy aina yhtä ”siistinä juttuna” koiran mielestä.

On olemassa kaksi erilaista tapaa tulla sivulle. Koira voi tulla sivulle ”kiepsahdamalla” ohjaajan edestä tai vaihtoehtoisesti kiertämällä ohjaajan takaa. Makuasioita kumman tavan valitsee. Voi myös opettaa molemmat tavat omilla käskyillään. Liikkeiden lopussa (mm. luoksetulo ja noudot) yksi tärkeä kriteeri on myös se, ettei koira saisi sivulle tullessaan törmätä ohjaajaan. Varsinkin isompien koirien voi olla helpompi tulla törmäämättä sivulle takakautta. Toisaalta taas edestä sivulletulon etu on se, että koira ei ”häviä” missään vaiheessa ohjaajan näköpiiristä.

Sivulletuloa opettaessani yritän välttää suuria käsi-/vartaloapuja, laajoja kaaria ja isoja apuaskelaita alusta saakka. Siksi opetan edestä sivulletulon palasissa – ensin pelkkä kiepsahdus. Koira istumaan ja itse asetun koiran hännäntyven viereen, niin että koira jää vasemmalle sivulleni, mutta koiran kuono vastakkaiseen suuntaan kuin oma katseeni. Tästä on helppo kiepsauttaa koira 180 astetta sivulle pienen käsiohjauksen kera ja yhdistää tähän käsky. Kun tähän tulee paljon toistoja, koira yleensä rupeaa myöhemmin tarjoamaan tätä kiepsahdusta ilman apujakin ja vähitellen ohjaaja voi siirtyä esimerkiksi koiran kyljen kohdalle (edelleen ohjaajan ja koiran katseet vastakkaisiin suuntiin) ja myöhemmin koiran eteen seisomaan. Mitä vähemmän apuja joutuu käyttämään sitä enemmän koira tulee oivaltaneeksi itse.

SIVULLETULON JA LIIKKEIDEN ALKUJEN TÄRKEYS

Sivulletuloja kannattaa vahvistaa paljon, ja tämä on hyvä muistaa kokeneemankin koiran kanssa. Helposti nimittäin käy niin, että unohdamme sivulletulojen ja liikkeiden alkujen tärkeyden sekä niiden kehumisen/palkkaamisen siinä vaiheessa, kun koira jo osaa sivulletulon, ja päähuomio siirtyy muihin asioihin. Tällöin sivulletulosta voi huomaamatta muodostua pakollinen välivaihe ennen itse liikkeitä, sen sijaan että liikkeiden alkujen arvo pitäisi olla koiralle yhtä korkea kuin itse liikkeen. Koetilanteessakin voi ehtiä välillä kehua koiran hyvästä sivulletulosta ennen kuin liikkeenohjaaja kertoo liikkeen alkavan. Jännittäessä tämä voi helposti unohtua, mutta palaute voi olla koiralle ensiarvoisen tärkeää.

Perusasento on myös tärkein rakennuselementti seuraamiselle; siitä lisää seuraavilla sivuilla. – Marianne

TOKO – SEURAAMINEN

Seuraaminen: TOKO-säännöt kertovat seuraamisesta seuraavaa: ”Koiran tulee seurata ohjaajaa tämän vasemmalla puolella ja koiran lavan tulee olla ohjaajan polven kohdalla. Koiran tulee seurata ohjaajaa halukkaasti. Ohjaajan tulee liikuttaa käsiään ja jalkojaan luontevasti kaikissa liikkeissä. Kaikenlainen poikkeaminen toivotusta ihannesuorituksesta, kuten vinkuminen, haukkuminen, hyppiminen, leikkiminen, hidastelu ja edistäminen alentavat arvosanaa. Kontaktin puute ja ylimääräiset käskyt ovat virheitä.”

Ajattelen TOKO-seuraamisen perustan olevan juurikin halukkuus, kontakti ja oikea paikka/riittävä tiiviys. Kaikki nämä kolme asiaa ovat yhteydessä toisiinsa: Kun koira on intensiivisessä kontaktissa ohjaajaan, seuraamispaikka on tällöin yleensä hyvinkin lähellä ohjaajaa. Toisaalta kun koiran motivaatio on hyvä, se edesauttaa kontaktin herpaantumattomuuteen ja koiran halukkuuteen työskennellä ohjaajansa kanssa.

VAHVAN KONTAKTIN RAKENTAMINEN

TOKO-seuraamisen suurin ero NOMEn/arjen seuraamiseen verrattuna on juurikin kontakti. Lisäksi usein NOME-puolella ja arjessa seuraamiset voivat olla hieman väljempää, toki tämäkin riippuu ihan siitä minkälaiset kriteerit kukin ohjaaja seuraamiselle asettaa.

Yksi tapa lähteä opettamaan TOKO-seuraamista, on opettaa koiralle vahva kontakti paikallaan perusasennossa ohjaajan vasemmalla sivulla. Seuraaminenhan on pohjimmiltaan perusasennon ja kontaktin pitämistä liikkeessä.

Voidaan kärjistetysti ajatella, että mikäli koira ei pysty sivulla istuen pitämään kontaktia ohjaajaan sitä aikaa, jonka seuraamiskaavio kestäisi, se harvemmin pystyy siihen liikkeessä. Liikkeessä kontaktin pitäminen on usein vaikeampaa, koska koiran täytyy kävellä tai juosta samanaikaisesti.

Kontakti ei myöskään tarkoita välttämättä katsekontaktia ohjaajan silmiin, vaan kontakti voi suuntautua enemmän esim. kainaloon tms. Sellaisilla koirilla, joilla katsekontakti on voimakkaasti ohjaajan kasvoin/silmiin, koirat helposti poikittavat tai seuraavat liian edessä, koska eivät pysty näkemään seuraamisen aikana ohjaajan kasvoja ilman edistämistä.

Alussa odotetaan, että koira sivulla istuessaan vilkaisee ylöspäin ohjaajaan ja koira palataan. Palkan suunta on ensisijaisen tärkeä

kontaktin ja oikean paikan vahvistamisen kannalta. Palkan voi antaa koiralle ohjaajan vasemman kyljen kohdalta, niin että koira joutuu hieman kurottamaan palkkaa tai jopa hypättämään etutassut irti maasta saavuttaakseen palkan.

’Palkan suunta on ensisijaisen tärkeä kontaktin ja oikean paikan vahvistamisen kannalta. Palkan voi antaa koiralle ohjaajan vasemman kyljen kohdalta, niin että koira joutuu hieman kurottamaan palkkaa tai jopa hypättämään etutassut irti maasta saavuttaakseen palkan.’

Sen lisäksi, että palkkauksella vahvistetaan oikeaa paikkaa ja koiran pään asentoa ylöspäin, on tällä myös aktivoiva merkitys. Jotta perusasennossa istumisesta ja kontaktin pitämisestä muodostuisi mahdollisimman motivoivaa koiralle, ei vain tarjoilla nameja koiran nenän eteen, vaan koira joutuu aktivoitumaan palkan saavuttaakseen.

Toisinaan koira voidaan palkata tässä myös lelulla, esimerkiksi tiputtamalla koiralle lelu kainalosta. Makupaloissa on kuitenkin se hyvä puoli, että saadaan paljon toistoja lyhyessä ajassa – leikkiminen ja lelun poisottaminen aina vähän katkaisevat hetkeksi sen, mitä oltiin tekemässä.

Aluksi kontaktiin riittää vilkaisu ohjaajaan ja pikkuhiljaa aikaa lähdetään kasvattamaan: välillä palkan saa puolen sekunnin kontaktissa pysymisen jälkeen, välillä 15 sekunnin jälkeen, toisinaan jotain siltä väliltä jne. Kun aika pitenee, on tärkeää myös välillä kertoa koiralle kehuin, että ”Tämä on sitä mitä halutaan”. Ei kuitenkaan niin, että kehutaan esim. puoli minuuttia koko ajan koiran ollessa kontaktissa.

’Jatkon kannalta on tärkeää, että koira oppii ymmärtämään myös sen, että ohjaajan ollessa hiljaa, kaikki on hyvin ja se tekee oikein.’

On tärkeää jatkon kannalta, että koira ymmärtää myös sen, että ohjaajan ollessa hiljaa, kaikki on hyvin ja se tekee oikein. Kun koira on ymmärtänyt jutun juonen ja tarjoaa aktiivisesti kontaktia sivulla muutaman sekunnin ajan, voidaan mukaan liittää myös ”seuraa”-käsky.

Ennen liikkeelle lähtöä kannattaa koiralle opettaa myös paikallaan käännoiksi ja takaosan käyttöä erilaisin harjoittein. Lisäksi, kun kontakti onnistuu paikallaan häiriöttömissä olosuhteissa, voidaan samaa asiaa ruveta treenaamaan myös häiriössä. Tavoitteena on luoda koiralle sellainen mielikuva, että mitä enemmän häiriötä, sitä voimakkaammin koira haluaa pysyä kontaktissa ja seurata.

’Tavoitteena on luoda koiralle sellainen mielikuva, että mitä enemmän häiriötä, sitä voimakkaammin koira haluaa pysyä kontaktissa ja seurata.’

Sitten kun edellä kuvattuja palasia on treenattu erikseen, voidaan palaset yhdistää ja lähteä askel kerrallaan liikkeelle: edelleenkin palkaten ylöspäin ja vaihdellen seuraamismatkaa niin, että koira onnistuu ja motivaatio pysyy aina korkealla.

Erilaisia tapoja opettaa TOKO-liikkeitä on lukuisia. Tässä siis vain yksi mahdollinen tapa luoda pohjia seuraamiselle.

– Marianne

©Sporttirakki

TOKO – MAAHANMENO

Kuvat © Senni Husso

Kuva 1. Tassujen pomputtaminen käskystä.

Kuva 2 (-4). Istumisesta maahanmeno yksiosaisena.

Maahanmeno on osa hyvin montaa TOKO-liikettä, mm.

- *Paikallamakuu:*

Ohjaajat käskvät koirat perusasennosta maahan yksi kerrallaan ja koirat jätetään paikalleen ohjaajien poistuessa 15 metrin päähän minuutin ajaksi (ALO) tai näkösuojaan kahden minuutin ajaksi (VOI).

- *Kaukokäskyt (ALO-EVL):*

Koiran tulee vaihtaa asentoja (x kertaa istu/seiso/maahan luokasta riippuen) ohjaajan käskyjen mukaisesti ja sen tulee pysyä alkuperäisellä paikallaan. Koiran ja ohjaajan etäisyys toisistaan on 2-15 metriä luokasta riippuen.

- *Maahanmeno seuraamisen yhteydessä (ALO-EVL)*

- *Maahanmeno luoksetulon yhteydessä (EVL)*

- *Maahanmeno merkin kierron jälkeen (EVL)*

Kaikkein toivottavinta olisi, että koira suorittaa maahanmenon heti käskyn saatuaan, halukkaasti ja ripeästi. Yksi selkeä kriteeri koiralle voisi olla se, että maahanmeno tehdään yksiosaisesti – molemmat tassut osuvat maahan samanaikaisesti.

MAAHANMENO ISTUMISESTA

Tätä voi lähteä harjoittelemaan esimerkiksi niin, että opettaa koiran istuessaan nostamaan ensin etutassut ylös maasta. Tähän voi opettaa oman käskynsä, joka tarkoittaa etujalkojen ”pomputtamista” istuessa (kuva 1). Kun koira on sisäistänyt tämän, ohjataan koira makupalan avulla kurottamaan ylöspäin ja irrottamaan tassunsa maasta, ja tämän jälkeen ohjataan koira maahan viemällä käsi nopeasti ja suoraviivaisesti alas.

Tätä voi harjoitella ensin niin, että koiran on ohjaajan edessä ja myöhemmin samalla ajatuksella niin, että koira on ohjaajan sivulla (kuvat 2-4).

MAAHANMENO SEURAAMISEN YHTEYDESSÄ

Maahanmeno seuraamisen yhteydessä kannattaa opettaa ensin erikseen ilman seuraamista, esimerkiksi niin, että ohjaaja peruuttaa ja koira kävelee ohjaajan edessä katse kohti ohjaajaansa. Kävelyn yhteydessä voi koiran ensin ohjata kurottamaan ylöspäin etutassut hieman irti maasta ja tämä jälkeen ohjataan kädellä alaspäin koira maahan. Vaihtoehtoisesti koiralle voi rakentaa pohjaa liikkeestä maahanmenolle myös pomputtamalla koira ohjaajan edessä, ja koiran ponnistettua ylöspäin ohjataan koira maahan.

Jos koira ohjataan istuma-asennosta tai liikkeestä maahan viemällä pelkästään vain kättä alaspäin, voi maahanmenosta tulla hieman hidas ja moniosainen. Tämä riippuu toki täysin koirasta, jotkut voivat tarjota myös luonnostaan oikeaa tekniikkaa tähän.

Edellä kuvatulla opetustavalla (kurotus/pomppu ylöspäin ennen maahanmenoa), pyritään opetusvaiheessa luomaan koiralle ajatus siitä, että maahanmeno tehdään voimalla, nopeasti ja aina yksiosaisena. Muut versiot maahanmenoista jätetään palkitsematta, mikäli

kriteerinä halutaan pitää yksiosaisuutta. Maahanmenot täytyy opetusvaiheessa kärsivällisesti auttaa onnistumaan pitkän aikaa ja vasta myöhemmin hävytetään käsiavut pois.

– Marianne

Kuva 3.

Kuva 4.

Kuva 5. Maahanmeno liikkeen yhteydessä pomppun kautta.

Kuva 6.

'Kaikkein toivottavinta olisi, että koira suorittaa maahanmenon heti käskyn saatuaan, halukkaasti ja ripeästi. Yksi selkeä kriteeri koiralle voisi olla se, että maahanmeno tehdään yksiosaisesti – molemmat tassut osuvat maahan samanaikaisesti.'

TOKO – TAKAPALKKA

Edellisessä artikkelissa kerroin hieman maahanmenon opettamisesta. Jos halutaan vaatia napakka yksiosainen maahanmeno, on kriteereistä pidettävä kiinni ja koira on ohjattava ”kuonosta pitäen” lukuisia kertoja maahan, jotta oikea tapa tehdä maahanmenoa painuisi koiran lihaskuistiin.

Kuinka sitten päästä eroon käsiavusta ja saada etäisyyttä koiran ja ohjaajan välille?

Yksi keino tähän on opettaa koiralle takapalkka – sijoittaa siis palkka koiran taakse sen sijaan, että se annettaisiin ohjaajan kädestä. Takapalkkaa voi hyödyntää monessa asiassa, jossa koiran halutaan ajattelevan muuhun suuntaan kuin kohti ohjaajaansa. Esimerkiksi luoksetulon pysäytyksissä tai seuraamisen yhteydessä tehtävissä jäävisissä liikkeissä (seiso, istu, maahan) voi myös käyttää hyödyksi takapalkkaa. Koiran ei haluta näissä liikkeissä käskyn saatuaan jatkavan askeltakaan matkaa ohjaajaa kohti / ohjaajan mukana.

Palkkana voi käyttää makupalaa kupissa koiran takana tai vaihtoehtoisesti lelua. Koirat ovat yleensä toispuoleisia eli kääntyvät ympäri esimerkiksi pysähtyessään usein aina samaa kautta.

Yhtä lailla takapalkkan kanssa voi käydä helpposti niin, että koira kääntyy palkalle aina saman puolen kautta. Myöhemmin tämä voi aiheuttaa liikkeissä vinoutta koiran luonnolliseen kääntymissuuntaan. Tämän vuoksi koiralle kannattaa opettaa kääntymisen takapalkalle niin, että ohjaaja määrää mitä kautta koira pyörittää palkalle: esim. käsimerkit, jotka erottavat kumpaa kautta koiran halutaan kääntyvän. Takapalkalle voi lisäksi opettaa oman käskynsä. (kuvat 1-2)

Jos koiralla on suuri odotusarvo palkkaa kohtaan ja se olisi hieman vinossa vasemmalle, koira kannattaa määrätä kääntyvän palkalle oikean kautta. Ja vastaavasti toisin päin: jos koira on yhtään vinossa oikealle, kääntymisen kannattaa määrätä vasemman kautta. Vähitellen koiralle muodostuu ajatus suoruudesta -> ei ole kannattavaa olla vino kumpaankaan suuntaan, sillä vapautus tapahtuu aina päinvastaiseen suuntaan.

Ensin tämä opetetaan ohjaajan ollessa hyvin lähellä koira ja vähitellen niin, että käänt-

Kuva 1. Takapalkkan opettaminen ja kääntymissuunnan määrääminen.

Kuva 2. Takapalkkan opettaminen ja kääntymissuunnan määrääminen: käsky + käsimerkki.

'Takapalkkaa voi hyödyntää monessa asiassa, jossa koiran halutaan ajattelevan muuhun suuntaan kuin kohti ohjaajaansa. Esimerkiksi luoksetulon pysäytyksissä tai seuraamisen yhteydessä tehtävissä jäävissä liikkeissä...'

tyminen määrätyn suunnan kautta toimii myös kauempaa.

Kun pohjat takapalkalle on rakennettu, voi sitä ruveta hyödyntämään liikkeiden opeuksessa. Otetaan esimerkiksi edellä mainittu maahanmeno ja käsiavun häivytyksistä.

Laitetaan palkka koiran taakse ja ohjaaja asettuu tämän jälkeen koiran eteen. Ohjaajalla voi olla myös makupala kädessään ja koira ohjataan käskyn kera napakasti maahan. Koiran mentyä maahan, ei palkkaa anneta ohjaajan kädestä, vaan ohjaaja antaa koiralle luvan vapautua taakse määrätyn suunnan kautta. Satunnaisesti palkan voi antaa myös ohjaajan kädestä, jotta koira seuraisi käsiapua edelleen halukkaasti. (kuvat 3-4)

Seuraava vaihe on se, että ohjaajalla ei enää ole makupalaa kädessään, vaan ohjaus tapahtuu pelkällä kädellä ja tämän jälkeen vapautus taakse.

Ensin ohjaus voi tapahtua ohjaajan ollessa kyykyssä koiran edessä ja sitten seisoen koiran edessä, ja vähitellen käsiohjaus ei enää ulotu maahan saakka. Kun tämänkin onnistuu, voidaan ruveta ottamaan etäisyyttä koiraan, mutta niin pienin askelin, että maahanmeno säilyy kriteerien mukaisena etäisyydestä huolimatta.

Takapalkan etu on myös siinä, että koira rupeaa yleensä kuuntelemaan paremmin itse käskyjä, kun kaikki ajattelu ei ole enää kiinni makupalaohjauksessa.

Lisäksi kontrolli taakse vapautumiseen pysyy koko ajan yllä ohjaajan ja koiran välisestä etäisyydestä huolimatta, sillä palkalle saa vapautua vain luvan kanssa ja kääntyminen tapahtuu ohjaajan määräämin kriteerein.

– Marianne

Kuva 3. Maahanmeno kädellä ja namilla avustaen...

Kuva 4. ..., jonka jälkeen vapautus takapalkalle.

TOKO – KAPULAN PITO

TOKOSSA KAPULAN PITO TAI NOUTO SISÄLTYY JOKAISEEN KOELUOKKAAN:

- Alokasluokka: Kapulan pitäminen
- Avoin luokka: Tasamaanouto (ohjaaja heittää kapulan)
- Voittajaluokka: Ohjattu nouto, hyppynouto metallikapulalla, tunnistusnouto
- Erikoisvoittajaluokka: Ohjattu nouto; merkin kiertäminen, pysähtyminen ja ohjattu noutaminen esteen yli hypäten, tunnistusnouto

Noutajalle noudettavaan esineeseen tarttuminen ja noutaminen ovat melko luontaisia asioita. Toisaalta TOKO-noudossa on noutajallekin hyvin monta opetettavaa asiaa. Puukapulalla ei ole noutajalle sellaista arvoa kuin esimerkiksi riistalla, jota se haluaa noutaa jo ihan viettiensä puolesta. Lisäksi TOKOssa vaaditaan voimakasta työskentelyä ja nopeutta lyhyilläkin matkoilla, mikä noutajalle harvemmin rakentuu ihan itsestään. Myös kapulan pidon pitäisi olla vakaa – ei kapulan pureskelua tai liian löysää otetta.

SEURAAVASSA MUUTAMIA AJATUKSIANI PIDON OPETTAMISESTA:

Koiran täytyy haluta tarttua kapulaan.

Ensin voidaan esimerkiksi hieman saalistuttaa koiraa kapulan perässä niin, että kapula on ohjaajan kädessä tai narun päässä. Annetaan koiran voittaa vauhdista kapula itselleen. Kehutaan koiraa ja annetaan koiran tarjota kapulaa ohjaajalleen. Tarkoituksena on alkuun vain antaa koiran tutustua kapulaan ja nostaa motivaatiota kapulaa kohtaan.

Myöhemmin voidaan em. tavalla viedä ensin kapulaa pois päin koirasta saalistuttamalla, tämän jälkeen ”istu”-käsky ja annetaan kapula hetkeksi koiralle. Ei työnnetä kapulaa koiran suuhun, vaan koiran pitäisi itse olla halukas tarttumaan siihen.

Ajan kasvattaminen kapulan pitämiseen.

Aikaa ja rauhaa kapulan pitämiseen voidaan saada esim. makupalasta luopumisen avulla. Luopuminen kannattaa opettaa ensin ilman kapulaa. Koiran pitäisi siis pystyä olemaan paikallaan, rauhoittumaan ja patoamaan ohjaajan avoimessa kädessä oleviin maku-

paloihin useiden sekuntien ajan (kuvat 1 ja 2). Aina lopuksi koira pääsee syömään luvan kanssa makupalat ohjaajan kädestä. Koira voi pitää kontaktia ohjaajaan tai katsoa makupaloja. Tärkeintä on se, että koiralla on korkea odotusarvo palkkaan. Myöhemmin koiralle annetaan kapula suuhun ja tehdään sama treeni. Ohjaajalla on makupalat kädessään ja kun pito on hyvä ja vakaa -> ”jes” -> koira saa tiputtaa kapulan ja syödä makupalat ohjaajan kädestä. Vähitellen kasvatetaan sekunteja kapulan ottamisen ja palkkaamisen välillä.

Palkkasanan opettaminen.

On hyödyllistä opettaa koiralle jokin palkkasana (esim. omille koirilleni käytän ”jes”). Tämä sana tarkoittaa koirilleni, että juuri tämä mitä nyt teet, on oikein ja saat siitä palkan. Omassa ajattelumaailmassani kehu ei ole koskaan vapautus, vaan tekeminen jatkuu. Siinä piilee kehumisen ja ”jes”-sanan ero.

Otetaan esimerkkinä pito. Kun koira pitää kapulaa, sitä keuhetaan hyvästä pidosta, mutta silti pito jatkuu. Jos halutaan lopuksi palkita hyvä pito makupalalla tai lelulla, tarvitaan palkkasanaa: ”jes” -> koira saa tiputtaa tällöin kapulan ja ottaa makupalan/lelun palkaksi. Jos koiralle annetaan irrotus-käsky (”irti” / ”kiitos”) ja annetaan palkka tämän jälkeen, koira tulee palkituksi siitä, että se sylkäisee kapulan, ei itse pidosta.

Ohjaajan tarttuminen kapulaan ei tarkoita irrotusta.

Tämä on yksi tärkeä pointti, miksi en itse myöskään tartu koiralla olevaan kapulaan opetuksen alkuvaiheessa. En halua koiralle sitä mielikuvaa, että ohjaajan käsien lähestyminen kapulaa tarkoittaisi löystyvää otetta tai kapulan tiputtamista.

Tätä on hyvä lähteä harjoittelemaan siinä vaiheessa, kun koiralla on jo jonkinlainen ajatus pidosta. Viedään kädet kapulan laipoille, aluksi vain pikaisesti. Myöhemmin ohjaaja voi tarttua kapulasta ja koiran pitää silti jatkaa pitämistä. Opetusvaiheessa vien kädet kapulalle, otan kädet pois, keuhun koiraa ja tämän jälkeen ”jes” -> pito on kuitattu ja koiraa saa palkan.

Haasteita, kuuliaisuus, tarkkuus.

Myöhemmin, jo osaavamman koiran kanssa teen usein treeneissä korostetusti niin, että otan kiinni kapulasta, odotan hetken, jonka jälkeen sanon ”kiitos” ja otan kapulan. Toisinaan muistutan koiraa pidon tärkeydestä viemällä kädet kapulalle, voin hieman vetääkin kapulaa sivusuuntaan ja koira ei saa silti irrottaa ennen ”kiitos”- tai ”jes”-sanaa.

Toisinaan saatan haastaa koiraa myös sillä, että tarttuessani kapulaan sanonkin jonkun muun sanan, joka ei merkitse koiralle mitään, esim. ”kirppu” tai ”kiire” ja vasta tämän jälkeen ”kiitos”. Koiran on aina siis kuunneltava käskyjä viimeiseen kirjaimeen saakka. Pienillä asioilla on mahdollisuus pitää kuuliaisuutta ja tarkkuutta yllä. Koirat niin helposti rupeavat olettamaan asioita, jos ne toistuvat aina saman kaavan mukaan.

Mustavalkoisuus ja selkeys pidon opettamisessa on siis kaikkein tärkeintä.

TOKO-kokeissa ohjaajan tarttuminen kapulaan ja irrotus-käsky tulisivat tapahtua aika samanaikaisesti. Treeneissä haluan kuitenkin korostaa rauhallisen luovutuksen tärkeyttä koirilleni. Nämä ovat taas vain omia ajatuksiani tästä aiheesta, erilaisia opetustapoja on lukuisia :)

- Marianne

KÄSKYJEN KUUNTELEMINEN JA EROTTELU

Tässä jutussa keskitytään TOKO-liikkeiden sijasta siihen, miten koiran kuuliaisuutta ja tarkkuutta käskysanoille voisi kehittää.

On olemassa liuta käskyjä, joita opetamme koirillemme niiden elämän aikana. Huomaamattamme tulemme opettaneeksi myös erilaisia eleitä, käsimerkkejä ja vartaloapuja sen sijaan, että koirat aidosti kuuntelisivat käskyjämme. Arjessa ja kaikissa lajeissa tällä ei ole niin suurta merkitystä, jos käskyjen tukena on sallittua käyttää esimerkiksi käsimerkkejä. TOKOssakin joissakin tilanteissa käsimerkit ovat sallittuja (esim. kaukokäskyt), mutta pääasiassa kaikki ohjaajan turhat eleet ja avut vievät turhia pisteitä liikkeitä arvioitaessa.

Käskyjen erottelua voi harjoitella erillään TOKO-liikkeistä, esimerkiksi opettamalla koiralle joitakin ohjaajan ympärillä toteutettavia tehtäviä:

- ”sivu” – sivulletulo etukautta
- ”takaa” – sivulletulo takakautta (koira kiertää ohjaajan)
- ”täällä” – siirtyminen istumaan ohjaajan eteen
- ”back” – koira siirtyy ohjaajan vasemmalta sivulta takakautta ohjaajan oikealle puolelle
- ”hop” – hyppy ohjaajaa vasten
- ”kieppi” – pyörähdys ohjaajan sivulla
- ”kasi” – pujottelu ohjaajan jalkojen välistä
- ”tökkää” – koira painaa kuononsa ohjaajan edessä/sivulla vasten ohjaajan kättä

Ensin edellä mainitun kaltaisia tehtäviä opetetaan koiralle yksi kerrallaan ja kaikki eri tehtävät nimetään omilla käskysanoilla (ylläolevat käskyt ovat vain esimerkkejä). Myöhemmin kun koira osaa käskyt, näitä tehtäviä voidaan ketjuttaa useampi peräjälkeen satunnaisessa järjestyksessä, esim. ”sivu-kieppi-back-hop-viereen”. Aluksi koira toki autetaan käsiavuin, mutta myöhemmin tavoitteena on, että koira erottelee käskyt vain sanojen perusteella ohjaajan seisoessa passiivisena paikallaan. Myös viivettä käskyjen välillä kannattaa vaihdella.

Harjoituksen tarkoituksena on saada koira kuulolle ja korkeassakin vireessä erottelemaan käskyjä. Tämänkaltaisella harjoituksella voi esimerkiksi aloittaa treenit tai sitä voi tehdä vaikka pienenä kuuntelutreeninä ennen koesuoritusta.

Näitä erilaisia käskyjä voi käyttää myös liikkeiden lomassakin testatakseen kuinka tarkkana koira on. Esimerkiksi tilanteessa, jossa koiralla

Kuva 1: Takaa!

on suuri odotusarvo lähteä ryntäämään kapulan perään tai merkille, voidaankin ennen lähetystä sanoa ”kierrä”-käskyn sijasta ”kieppi”, ja jos koira tottelee, se voidaan palkata lelulla/makupalalla tai päästää tekemään odottamansa tehtävä. Mitä samankaltaisemmat käskyt ovat toisiinsa nähden (vrt. kierrä ja kieppi), sitä haastavampaa niiden erottelminen on. Toisaalta samalla koira oppii, että jokainen käsky on kuunneltava viimeiseen tavuun ja

kirjaimeen saakka ennen käskyn toteutusta. Samanlaista tarkkuutta käskyillehän voi harjoittaa koiralle myös arkisissa tilanteissa: Esimerkiksi koiran odottaessa lupaa johonkin, voidaankin koiran nimen sijasta sanoa ensin pari muuta koiran nimeä muistuttavaa sanaa, ”viltti”, ”vilkku”, ”Wili!” tai vapautustilanteessa ”watti”, ”vappu”, ”Vapaa!” jne. Vain mielikuvi- tus on toteutuksen rajana.

– Marianne

Kirjoittaja Marianne Forsell on TOKOLle sydämensä vuosia sitten menettänyt, maailmanmestaruustasolla menestystä niittänyt TOKO-kisaaja ja -kouluttaja. Hän on järjestänyt koulutuksia ympäri Suomen: yhdistyksille, koirakerhoille, yksityisille treeniporukoille ja koirakoille. Hän on pitänyt koulutuseminaareja myös ulkomailla. Hän on saavuttanut omille flateilleen Suomen- ja pohjoismaiden tottelevaisuusvalion arvoja. Hän kuuluu valtakunnalliseen TOKOn valmennus- renkaaseen ja on edustanut Suomea TOKOn menestyksekkäässä maajoukkueessa. Tottelevai- suuskokeiden lisäksi Marianne harrastaa näyttelyitä, sekä treenaa noutajien metsästyskokeisiin. TOKO on on aina kiehtonut häntä lajina, koska siinä hienoimmillaan tiivistyy koiran ja ohjaajan välinen yhteistyö, vauhti, intensiivisyys ja tarkkuus. ”Se mihin ryhdytään tehdään tarkasti ja perusteellisesti tai sitten ei tehdä ollenkaan.”

Kuva 2: Kieppi

Kuva 3: Hop!

 BOZITA

ROBUR

SWEDISH FUNCTIONAL QUALITY

*Together
with nature
since 1903*

Bozita Robur on Ruotsissa valmistettu superfunktionaalinen koiranruoka. Luonnollisista raaka-aineista valmistettu korkealuokkainen ravinto vahvistaa kehon omia toimintoja. Kun haluat antaa koirallesi parhaat mahdolliset edellytykset - täytä sen kuppi aterialla joka on täynnä luonnon omaa voimaa.

www.bozita.fi